

ovdanbuvttii ráđdehus Soria Moria-julggaštusas Kulturlohpádus I. Das lei višuvdna kulturskuvllaide ahte buot mánáide galggai fállot sadji kulturskuvllas govttolaš haddái.

Dán čuovvuledje jagi 2009 Kulturlohpádus II 4. čuoggás: «Galgá čađahuvvot kulturskuvlalokten vai buot mánát geat háliidit ožžot kulturskuvlafálaldaga mas lea buorre dássi ja govttolaš haddái»

3.2.1 Kulturskuvlla rámmaplána

Dál leat bargame kulturskuvllaid Rámmaplánain «Mangfold og fordypning» (bargguin álge 2014, oppalašoassi lea mearriduvvon, fágaplánaoassi lei gulaskuddamis ođđajagimánus–cuoŋománnui 2016). Rámmaplána galgá doaibmat stivrenreaidun kulturskuvllaid ovddideapmái, ja kvalitehtasihkkarastit oahpahusa nu ahte dat šaddá ovttasullasaš miehtá Norgga.

Rámmaplánas lea Kulturskuvlla ulbmil: «Kulturskuvla galgá fállat alla dási fágalaš ja pedagogalaš oahpahusa mánáide ja nuoraide geat háliidit dan. Ulbmil oahpahusas lea oahppat, vásihit, hábmet ja gaskkustit kultuvrralaš ja dáiddalaš ovdanbuktimiid.»

Viidasit lea kulturskuvlla mihttu: «Kulturskuvla galgá buot ohppiide addit vejolašvuoda ovddidit oahpu ja máhtolašvuoda dáiddafágas, addit buot ohppiide vejolašvuoda fuomášit ja gaskkustit iežaset dáidda- ja kulturovdanbuktimiid, nannet ohppiid estehtalaš, sosiála ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda, nannet ohppiid máhtu suokkardallat kritihkalaččat ja välljet iešheanalaaččat, addit čiekŋudanvejolašvuodaid mat sáhttet leat vuodđun joatkkaskuvlla ja alit oahpu dáidda- ja kulturfágaide, ja kulturskuvla galgá ovttas skuvladoaimmahagain addit ollislaš dáidda- ja kulturfágalaš fálaldaga buot mánáide ja nuoraide, ja dat galgá báikkálaš resursaguovddážin leat mielde nannet kultuvrralaš gelbbolašvuoda ja leavvama, ja ovttas kultureallimiin fállat dáidda- ja kulturfágalaš doarjaga oahpahussii ja gaskkusteami olles báikkálašservodahkii.»

Suohkana ovddasvástádus skuvlaeaiggádin lea ahte kulturskuvlla fálaldagat čuvvot našunála čujuhusaid mat leat rámmaplánas. Kulturskuvla galgá leat mielde suohkana plánadokumeanttain ja sáhttá leat oassin suohkana strategijabarggus sihke oahpahusa, kultuvrra ja dearvvašvuoda bealis.

3.3 Sámi kulturskuvlalogut muitalit

GSI (vuodđoskuvllaid diehtujuohkinvuogádat) lohkomateriálas sáhttá oaidnit makkár vejolašvuodas sámi mánáin ja nuorain leat ovddidit kreativitehtavuoda ja dáiddalaš beliid suohkaniid kulturskuvllain.

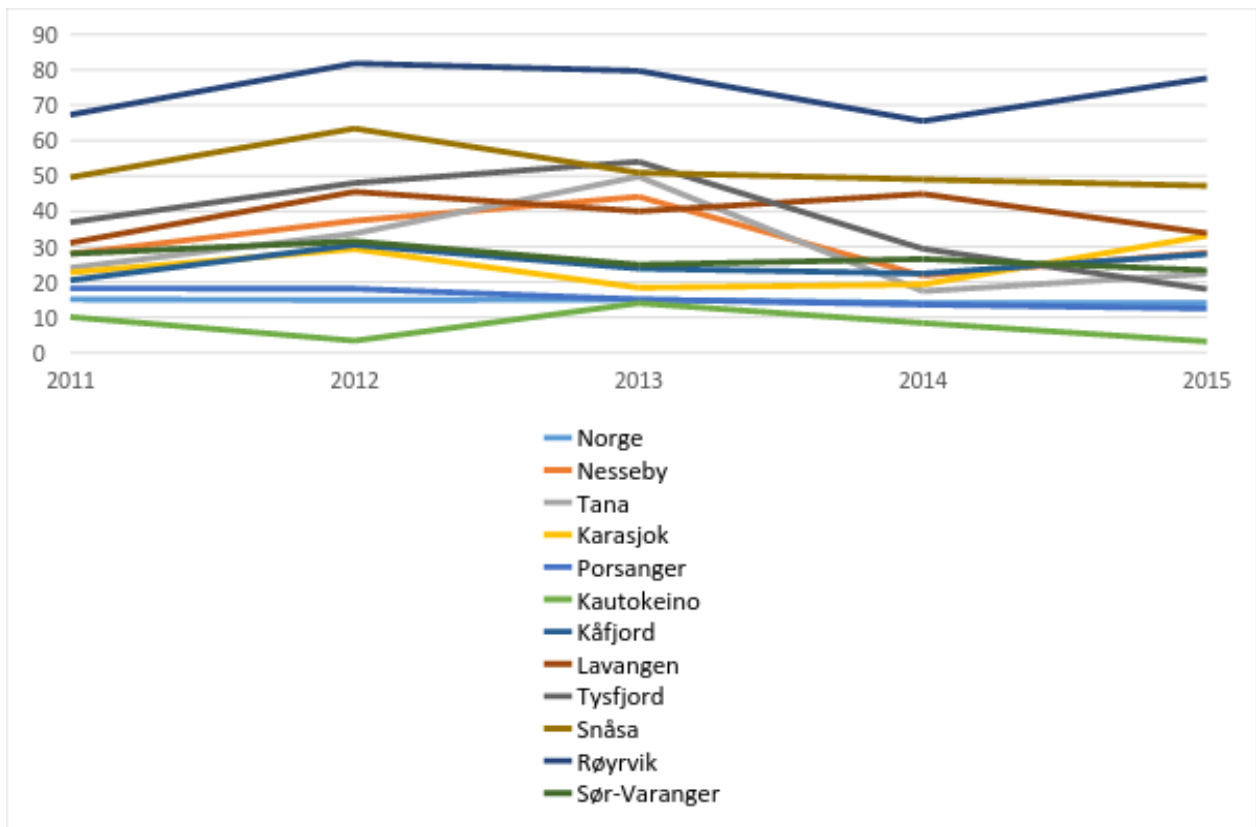
Našunála mihttu lea ahte 30% vuodđoskuvlaohppiin galget kulturskuvllaide (Stuoradiggedieđáhus nr.40 (1992-93) «...vi smaa en alen lange»))

Tabealla 3.1 Kulturskuvllaid ohppiidlohku

Figuvra čájeha kulturskuvlaohppiidlogu/vuodđoskuvlaohppiidlogu

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Guovdageaidnu	34/338	12/356	50/356	30/359	12/369
Kárášjohka	83/366	101/345	61/332	63/327	104/314
Deatnu	86/359	118/350	164/329	56/322	66/296
Unjárga	21/75	25/67	30/68	17/78	28/99
Porsángu	84/460	81/447	67/443	56/412	50/400
Gáivuotna	49/239	72/236	55/231	49/219	58/208
Loabát	37/119	55/121	48/120	53/118	50/148
Divttasvuotna	75/203	97/202	109/202	62/211	39/217
Snoasa	124/250	147/232	112/220	103/210	100/212
Raavrhvihke	37/55	45/55	47/59	38/58	45/58
Mátta-Várjjat	347/1238	380/1206	290/1164	314/1184	275/1179
Norga	93012/ 614413	91519/ 614894	92092/ 615327	87264/ 618996	87836/ 623755

Figuvra 3.1 Kulturskuvllaid ohppiidlohku proseanttaid mielde vuodđoskuvlaohppiid logu ektui

Tabealla 3.2 Kulturskuvlla ohppiidlohku proseanttaid mielde dan ektui galle vuoddoskuvlaoahppi leat hálddašanguovllus

2011	2012	2013	2014	2015
30,84	35,3	39	29,2	30,4

Figuvra 3.1 ja tabealla 3.2 čájehit ahte hálddašanguovllu suohkaniin lea viiddis kulturskuvlafálaldat. Raavrhvijkkes leat liige buoremus logut (go lea ollu joavkooahpahus, ea.ea. skuvlakoara) ja Guovdageainnus heajumus logut. Oaidnit mángga kulturskuvllas nana ovdáneami jagi 2013 ja njiedjama 2014. Dasa lea sivvan go luohpi oahppoministtar, Kristin Halvorsen, almmuhii kulturskuvladiimmu – ovttá nuvttá kulturskuvladiimmu vahkkus buot ohppiide smávvaskuvladásis vuoddoskuvllas 2013 čavčča rájes. Jagi maŋŋil odđa Solberg - ráđdehus heaittihii nuvttá diimmu.

Tabealla 3.3 Hálddahasressurssa virgeproseanta

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Guovdageaidnu	0	0	80	45	25
Kárášjohka	115	50	90	40	20
Deatnu	70	100	70	85	85
Unjárga	14	14	14	14	14
Porsáŋgu	50	50	50	50	50
Gáivuotna	33	33	33	43	43
Loabát	25	27	25	25	25
Divttasvuotna	25	25	35	35	35
Snoasa	35	34	40	40	40
Raavrhvijkke	25	25	25	20	10
Mátta-Várjjat	20	70	60	70	82

Tabealla čájeha eanas suohkaniin unnán hálddahasressurssaid. Eanas kulturskuvlarektoriin lea dát virgi lassin eará suohkan virgái. Dat mielddisbuktá ahte rektoriin lea unnán áigi ođasmahtti proševttaide ja ovddidit skuvlla. Hálddahaslaš resurssaid lasiheapmi suohkaniin sáhtášii buoridit dán dili.

Tabealla 3.4 Oahpahusresurssaid virgeproseanta

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Guovdageaidnu	80	50	80	20	30
Karášjohka	266	194	90	220	500
Deatnu	150	228	230	190	154
Unjárga	45	45	30	30	60
Porsángu	270	250	250	230	220
Gáivuotna	208	200	167	167	210
Loabát	98	97	90	161	164
Divttasvuotna	186	205	149	149	85
Snoasa	165	168	161	152	158
Raavrhvihke	72	80	80	70	75
Mátta-Várjjat	840	630	750	780	636

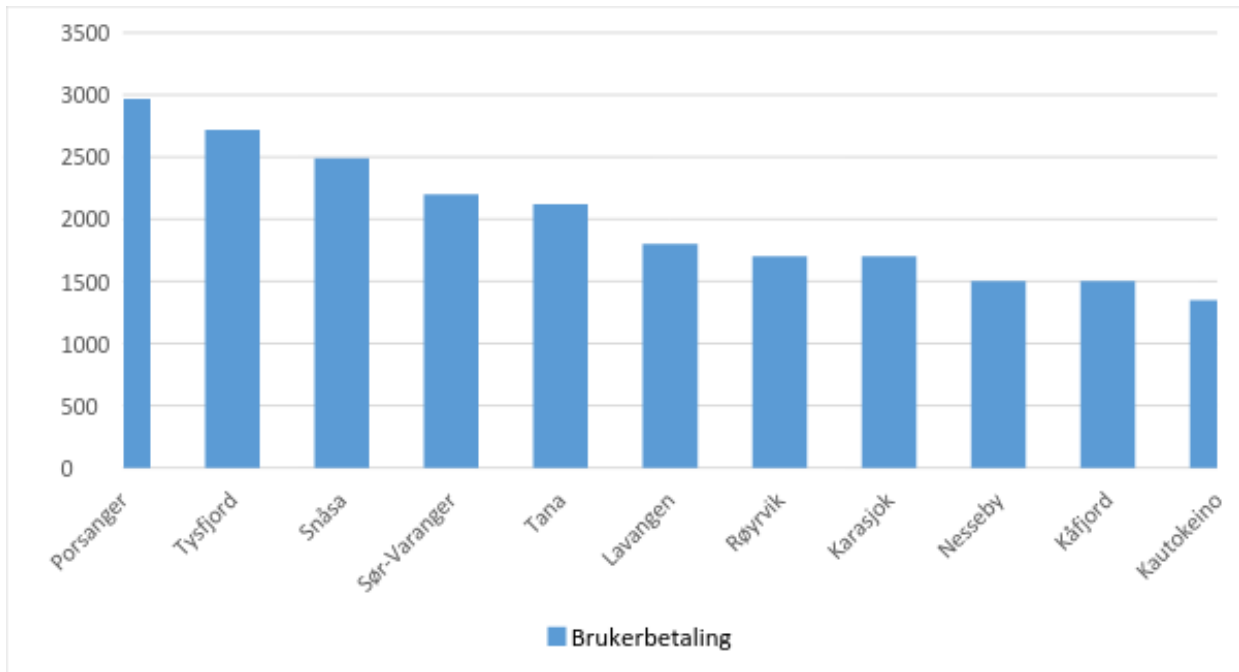
Tabealla 3.5 Jahkediimmut

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Guovdageaidnu	348	332	191	191	191
Karášjohka	1468	1468	963	1250	2444
Deatnu	2686	1079	1116	642	783
Unjárga	220	275	250	250	444
Porsángu	2014	1677	1330	1331	1645
Gáivuotna	1292	4226	3296	1556	1556
Loabát	950	1521	1105	970	1101
Divttasvuotna	1130	3654	1064	1011	630
Snåsa	1214	1263	1385	1134	1184
Raavrhvihke	615	540	540	540	556
Mátta-Várjjat	4998	15637	4675	5651	2807

Tabealla 3.4 ja 3.5 čájehit oalle stuora variašuvnna jagis jahkái guhtege suohkanis. Dat sáhtta danne go eai leat nu čielga rájit kulturskuvlla ja vuoddoskuvlla resurssaid gaskkas, lea rievddadeaddji doaimmaheapmi ja vuohki mo lohket oahpahusdiimmuid ja go vejolašvuohta oažžut oahpaheddjiid rievddada. GSI loguin vuhtto unnán kvalitehtasihkkarastin dáhtain maid leat čohkken suohkaniin. Muhtun variašuvnnat badjelis sáhttet danne šaddan boasttudeaddileami dihte registrerettiin.

Smávva suohkaniin lea dájvja váttisvuohta virgádit gelbbolaš oahpaheddjiid, go dájvja lea sáhka unna virggážiin. Ávžžuhuvvo ahte ásahit suohkangaskasaš kulturskuvlaoahpaheadjevirggiid vai háhket gelbbolaš oahpaheadjebargiid buorin min mánáid dáiddalaš ovdáneapmái.

Figuvra 3.2 Alimus geavaheaddjemáksu ru. skuvlajagis (eanas skuvllain lea hálbbiduvvon haddi oappá-/vieljažagaide ja jus oassálastá mángga kurssas)

Figuvra 3.2 čájeha ahte máksá beali eanet leat kulturskuvlaoahppi Porsáŋggus go Unjárggas, Gáivuonas ja Guovdageainnus. Kulturloktema/Kulturloftet 1 ja 2 višuvdna lea «Kulturskuvla buohkaide». Sáhtá go dadjat «Kulturskuvla buohkaide» go kulturskuvllas máksá ruđaid oassálastit? Galggašii go fáldat nuvtá?

3.4 Sámi kulturskuvla

Leat kárten man mađe sámi mánát oassálastet kulturskuvllain ja dál galgat geahččat fálet go kulturskuvllat kurssaid sámi kultuvrra siskkobealde ja geavahit go sámegeiela. Hálddašanguovllu kulturskuvllain galggašii leat erenoamáš ovddasvástáduš bidjat sáme kultuvrra diibmoplánii, ja lámčit dili nu ahte muhtun kurssain lea sámegeiella oahpahušgiellan.

Tabealla 3.6 Fálaldagat sámi kultuvrra siskkobealde ja sámegiela geavaheapmi kulturskuvllain

Guovdageaidnu	Buot kurssat leat sámi kultuvrra siskkobealde go sápmelaččat leat majoritehtaálbmogin dáppe. Eanas kurssain lea sámegiella oahpahušgiellan. Jus gitárahpaheaddji ii máhte sámegiela, de lea repertoára sámegillii.
Karášjohka	Ii leat oktage kursa sámi kultuvrra siskkobealde, muhto sárgun- ja njuhttenkursas lea oahpahušgiella sámegiella.
Deatnu	Dáppe lea leamaš sámegiela teáhterjoavku olles dán áigodaga. Duodji mas lea leamaš sámegiella oahpahušgiellan, earret 2015/2016, muhto duodji lea fas diibmoplánas 2016 rájes. Juoiganfálaldat 2014 rádjái.
Unjárga	Geavahit sámi lávlagiid ja luđiid oahpahušas ja jorgalit áinnas lávlagiid sámegillii.
Porsángu	Ii leat makkárga fálaldat sámi kultuvrra siskkobealde.
Gáivuotna	Musihkkamáidgárdi mas sámegiella lea álo geavahušas sámegiela lávlagiid, riimmaid ja hoahkamiid bokte jna. Biddjon plánaide ahte sámegiella ja kultuvra galget oassin kulturskuvlaoahpus.
Loabát	Fállá kurssaid jus lea ohcaleapmi. Sámi lávlun ja juoigan lei muhtun jagiid áigi, muhto beroštupmi dasa unnui ila sakka. Musihkkakorpsa čuojaha sáméálbmot beaivvi.
Divttasvuotna	Lea fálaldat garraduojsis.
Raavrhviŋke	Ii leat makkárga fálaldat sámi kultuvrra siskkobealde.
Snása	Sámi biebmui lea leamaš temán. Sii almmuhit maid ahte sámiiinspirerejuvvon musihkka galgá lunddolaš oassin oahpahušrepertoáras ja ahte sis leat guokte oahpaheaddji geain lea juoiganoahppu.
Mátta-Várjjat	Lea leamaš stuora juoiganprošeakta maŋemus jagiid. Eanet dan birra vuollelis. 2016 rájes lea ásuohpuvuođas fásta virgi kulturskuvlla sámi kulturfágii mii galgá joatkit suohkana juoiganfálaldaga.

3.5 Niehkostipeanda

Kulturskuvllat buvttadit boahhteáiggi dáiddáriid. Norgga kulturskuvlaráddi lea searválaga Norsk Tippingain ásahan Niehkostipeandda. 1 000 000 ruvno juhkkovuvvo jahkásaččat 100 čeahpes nuorra olbmui. Juohke kulturskuvlasektorii Norggas lea ávžžuhus jahkásaččat evttohit suohkanis nuorra dáiddára niehkostipendii.

Tabealla 3.7 Lohku gallis leat evttohuuvvon Niehkostipendii

Tabealla čájeha gallis leat evttohuuvvon maŋemus 5 jagis, ja galle niehkostipeandavuoiti (n) leat.

	2012	2013	2014	2015	2016
Guovdageaidnu	1	1			
Kárášjohka	1	1 (n)	1 (n)		1
Deatnu	1	1 (n)	1	1 (n)	2 (1n)
Unjárga					
Porsáŋgu			1		
Gáivuotna	2				
Loabát	1	1			
Divttasvuotna			1		
Snåsa	1		1 (n)		
Raavrhvijnke					
Mátta-Várjjat		2 (1n)	1		

Figuvra 3.3 Gallis evttohuuvvon Niehkostipendii

Dás oaidnit ahte Deanus leat eanemus evttohasat, 6 evttohasain, Raavrhvijnkes ja Unjárggas iiges leat leamaš oktage evttohas. Kulturskuvlasektora ovddasvástádus dat lea nammadit nuorra dáiddačehpiid niehkostipendii. Oaidnit čielga oktavuoda das ahte dan 3 kulturskuvllas mas leat eanemus hálddahuressat, dain leat maid eanemus evttohasat. Guovtti kulturskuvllas mas leat unnimus hálddahuressat ii leat oktage evttohas leamaš maŋemus 5 jagis. Juohke suohkanis lea nuorra dáiddár gii lea čeahpimus suohkanis, suorggistis. Dát nuorra ánsšáša evttohuuvvot. Buot suohkaniin Norggas galggašii siskkilduvvot mánáid ja nuoraid doaimplánaide ahte unnimusat okta galgá jahkásaččat evttohuuvvot niehkostipendii.

3.6 Golbma välljejuvvon kulturskuvlla

Mii geahččat lagabui golbma välljejuvvon kulturskuvlla. Deanu, Gáivuona ja Mátta-Várjjaga. Deanu ja Gáivuona go dát leat nammaduvvon Jagi kulturskuvlasuohkanin, nubbi 2012 ja nubbi 1998. Mátta-Várjjat danne go sis lea leamaš lihkostuvvan 5-jagi prošeakta sámi kultuvrra siskkobealde.

3.6.1 Deanu kulturskuvla

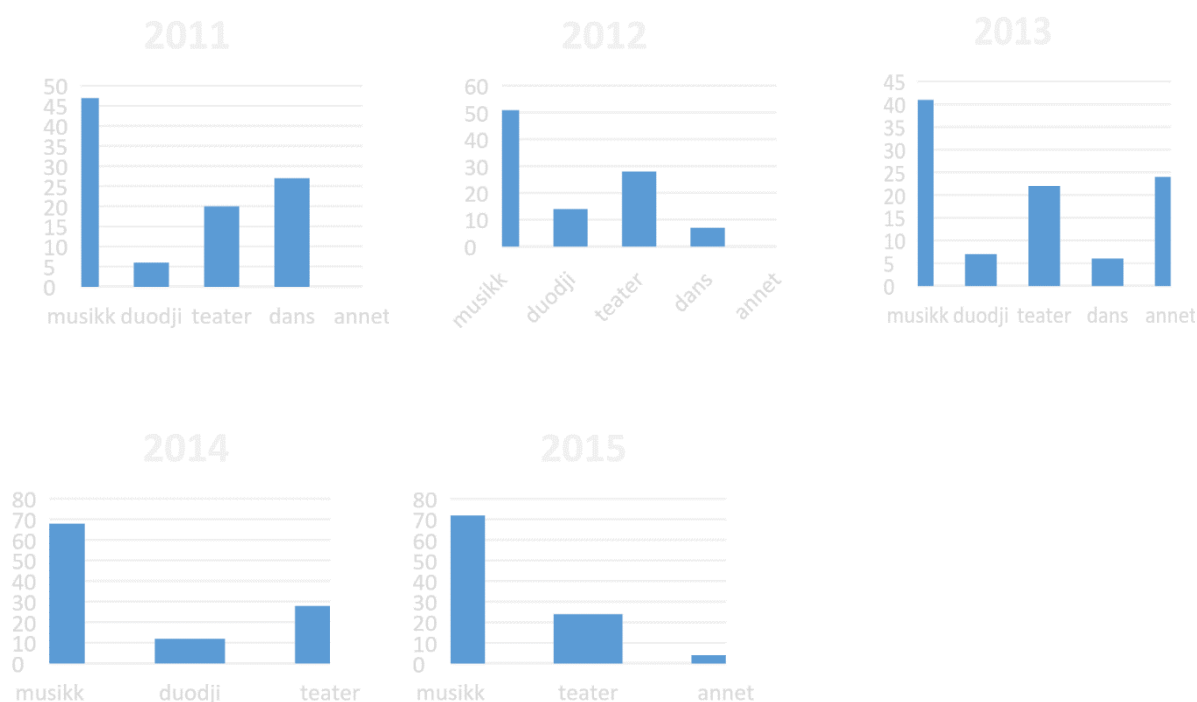
Deanu kulturskuvlla atnet ovdagovván sámi kulturskuvllaid gaskkas, ja medias rámiduvvo ain duos dás. 2012 vuittii Deanu suohkan jagi kulturskuvlasuohkan bálkkašumi Norggas. Vuolemusas dán kapihttalis lea oaidnimis mii čuoččui bálkkašumi vuodusteami dokumeanttas.

Tabealla 3.3 čájeha ahte Deanus leat leamaš stádis ja nana hálddahusresurssat. Dat lea danne go rektorvirgi lea 100 %. Rievddadeapmi tabeallas gaskal 70 ja 100 % lea danne go lea rievddadan man ollu rektor ieš lea válljen oahpahit guhtege jagi.

Tabeallat 3.4 ja 3.5 čájehit ahte golbma mañemus jagi njidje oahpahusresurssat ja nu maiddá jahkediimmut. Sivvan dasa leat politihkalaš vuoruheamit áigodagas go suohkan fertii čavget bušeahta dearvvašvuodasektora vuordemeahtun badjelgeavaheami dihte.

Deanu kulturskuvla dieđiha ahte sidjiide lea álo leamaš dehálaš leat oidnosis medias, nu ahte politihkkárat dihtet ahte kulturskuvla buvttada posiitiiva mediasága suohkanis. Deanu kulturskuvlii lea maid dehálaš doallat ovdanbuktima suohkanstivrra bušeahttačoahkkimis juovlamánu ja bovdet báikkálašpolitihkkáriid buot sin čájálmasaide.

Figuvra 3.4 Deanu kulturskuvlla fágajuohku proseanttaid mielde (jahkediimolohku)

Figuvra 3.4 čájeha ahte musihkka lea stuorimus fálaldat Deanu kulturskuvllas nugo eanas kulturskuvllain Norggas. Olggos guvlui orru nu ahte Deanu kulturskuvllas lea eanemus teáhter, muhto diagrámmat čájehit ahte teáhterfága lea 20-30% diimbologus. Čilgehussan dasa lea ahte vaikko skuvllas leat mánga teáhterjoavkku de sii hárve ráhkadit oktanaga teáhterčájálmasaid, muhto čohkkejit teáhteroahpahusa čájálmasáiggi lahkosisii. Čilgehussan lea maiddá ahte teáhter lea joavkofálaldat ja nu maiddá ii leat nu gáibideaddji oahpaheaddjeressaid dáfus go musihkkaohpahus mii dávjá lea ovttas-oktii oahpahus. Almmatge eai leat galle kulturskuvlla

Norggas main lea 20-30% teáhter oassin kulturskuvllas. Vuollelis oaidnit buot Norgga kulturskuvllaid fágajuogus ahte musihkka lea čielgasit stuorimus fága dán skuvlašlájjas man namma leige 1998 rádjái musihkkaskuvla.

Figuvra 3.5 Fágajuohku proseanttaid mielde Norggas 2015 (jahkediibmolohku)

3.6.1.1 Deanu gieldda nammadeapmi jagi kulturskuvlasuohkanin Norggas

Deanu gieldda politihkkáriid gaskkas lea leamaš Deanu kulturskuvlla ásaheami rájes 1998, ovttaoavilvuohhta rastá politihkalaščatnašumiid ahte kulturskuvlla eai galgga lihkahallat suohkana ruhtaseastimiid dihte.

Ásahettiin 1998 dahke dehálaš ášši, mii ii leat diehttelassan smávvasuohkaniin Norggas, namalassii ahte bidje rektora 100 % virgái. Vai galgá sáhttit ovddidit kulturskuvlla eanet go dušše leat oahpahasáhusan, de lea dárbu rektorii geas lea áigi bidjat buot návccaid skuvlii.

Suohkanpolitihkkárat leat maiddá oaidnán ja ipmirdan ahte kulturskuvla háhká suohkanii ollu posiitiiva mediafuomášumi buot stuorit ja unnit čájálmasaid bokte mat buvttaduvvot. Deanu kulturskuvla ásaheami áigodagas go medias lei hui negatiiva fokus Deanu suohkanii prostitušvdnajohtolaga ja sámi oahppoplánariiddu dihte. Kulturskuvlla doaibma lea veahkkin jorgalahtán negatiiva mediafuomášumi posiitiiva fuomášupmin. Earret eará lei kulturskuvla aktiiva Skiippagurrafestivála ásaheamis, rockafestivála mii jorgalahtii mediafokusa Skiippagura gilis eret prostitušvdna áššis.

Sámi oahppoplánariiddu daguhii maiddá árgabeaivverasisma mánáid gaskii Deanus. Kulturskuvla ovtta vuodđoskuvllaiguin lágidii dasto jahkásaš deaivvadeami buot 6 vuodđoskuvlla gaskadási ohppiide. Dat lea deaivvadeapmi mas oahppit beroškeahhtá geografii ja kultuvrras besse oahpásnuvvát guhtet guoibmáseaset čájálmasa ráhkadeami bokte. Ođđa ustivuodát mánáid gaskkas hávkadišgohte balu apmasiin.

Deanu Kulturskuvllas lea leamaš ásaheami rájes dáhttu fállat mánggabealat fállaldagaid. Álggu rájes lei teáhter ođđa fállaldat mii ii lean leamaš Deanus ovdal. Teáhterfállaldat lea dáđstaga ovdánan lassáneaddji beroštumi mielde. Mañemus jagiid leat leamaš 6 teáhterjoavkku. Deanu kulturskuvla lea njunnošis teáhteriin buot kulturskuvllaid gaskkas Norggas. Jagi 2009 ja 2010 lei skuvla jođus máilmmis ja ovddastii Norgga Davviriikkalaš mánáidteáhterfestiválas ja Máilmmi mánáidteáhterfestiválas. Goappaš festiválain čájehedje ođđačállon sámi dramatihka.

Deanu suohkan gullá sámi hálddašanguvlui. Dat geatnegahtá kulturskuvlii ovddasvástádusa loktet ovdan sámegeiela ja kultuvrra ja ahte dát galget leat lunddolaš oassin sin doaimmas. Danne

lea bealli kulturskuvlla kurssain sámi kultuvrii čatnasan ja sámegeiella lea oahpahusgiellan. Sámediggi veahkeha Deanu gieldda bures ruhtademiin ja sámi doaibmabijuid čadahemiin, maiddá kulturskuvllas. Dán jagi lea suohkan, maŋŋil moadde jagi plánema ja politihkalaš digaštallamiid ožžon ruhtadeami prošehtii man namma lea Sámi mánáidteáhter/ Samisk barneteater, mainna Deanu suohkan sávva ovddos guvlui doaimmahit gelbbolašvuodaguovddáža sámi mánáidteáhterii mii lea olles sámi vástte.

Eará ovdamearka politihkkáriid doaimmalašvuodas, Deanu gieldda kultuvrralaš vuoruhemiid dáfus, lea ahte Deanu gieldda lei okta vuosttaš gielddain Finnmárkkus mii ášahii musihkkaluokku buorin Deanu nuorra musihkkáriidda. Deanu musihkkaluokku/Tana musikkbinge geavahit ollu, sihke kulturskuvlaoahppit ja ovddes kulturskuvlaoahppit čuojahit fárrolagaid, eanas rockašáŋŋera siskkobealde.

Kulturskuvllas lea leamaš maiddá guovddáš rolla Deanu Dálvemárkaniid ovdánahttimis, mat álggahuvvo 2004:s festiválan dan oktavuodas go Eurohpá guhkimus beanavuodjingilvu manná meaddel Deanu šaldi guovddáža. Dalle lea suohkan erenoamáš dilis ja hui ealas. Muohtalávddis olgun leat maŋggabealat guoimmuhusfálaldagat, ea.ea. nana lávlu, juoigi ja dánsa ovdanbuktimat kulturskuvlaoahppiin. Okta gálvomearkkain márkaniin lea muohtabázzeárka mii ihtá jahkásaččat, mas lea beatnatráidu muohttagis ja holvu beana beaivvážis mat leat fásta báccit ollu earáid gaskkas. Dán muohtabarggu jodiha kulturskuvla, ja sis leat sihke kulturskuvlaoahppit ja vuoddoskuvlaoahppit barggus. Muhto Deanu kulturskuvllas lea teáhter stuorimus. Teáhterfága lea hui heivvolaš kulturskuvlii go dat siskkilda buot fágaid: drámá, musihka, dánsa ja hámi/ivnni ja duoji. Teáhteroahppit Deanus háhket govda gelbbolašvuoda ja iige unnimusat ollu iešdovddu. Juohke 6. jagi lea Deanu kulturskuvla válljen ráhkadit stuora oktasaščájálmasa mas buot oahppit leat mielde, oainnusin dahkat ahte buot fágat dán skuvllas leat oassin teáhteris. Jagi 2000 ráhkadedje vuosttaža mii maiddá lei vuosttaš guovttegielat dárogielat/sámegeielat čájálmas, “Ild for Live” maid lea čállán Erling Pedersen. 2006 ráhkadedje bihtá “En midtsommernattsdrøm” maid lea čállán W. Shakespeare ja jagi 2012 iežaset buvttaduvvon “Dobbelis Samu/Bortenfor disen” mii maiddá lei loahpaheapmi Norgga kulturrádi ovddidanprošehtii “KOM i Fokus” mas skuvla lei mielde.

Njukčamánu 2011 lágidii Deanu gieldda Finnmárkkku kulturfestivála, mii lea erenoamáš festivála Norggas. Sátnejodiheadji Frank M. Ingilæ rabai dan almmolaččat ja dá lea oassi su sártnis, mii maŋŋga dáfus čájeha makkár doarjja Deanu kulturskuvlii lea politihkalaš jodiheamis.

” (...)

Kulturskuvlafestiválas lea namma “BOAÐE” mii mearkkaša sámegeilli “Kom”. Finnmárkkku kulturfestivála lea áibbas erenoamáš riikkadásis ja lea juoga maid eará fylkkat riikkas ožžot gáđaštít Finnmárkulaččain. Ii leat oktage eará fylka mii lágida kulturskuvlafestivála nugo mii dahkat.

”Mii leat veahás dáiddarat buohkat”, fertet dušše gávdnat dan beali sadjagassii. Dan dihte leat kulturskuvllat hui dehálaččat go dat addet vejolašvuoda juste dasa. Dasa lassin movttiidahttet dat kreativitehtii mii lea hui dehálaš servodat ovdánahttimii buot surggiin.

(...)

Deanus leat mii hui čeavlát kulturskuvllain mii lea šaddan teáhter, musihka ja dáidda ášahussan. Kulturskuvla oktan bargiiguin, ohppiiguin ja váhnemiiguin leat guovddáš “ovddosduvdi” das maid mii gohčodit “buorre eallin Deanus”. Deanus lea mis sámi mánáidteáhter mii lea ovddastan Norgga olgoriikkas máŋga riikkaidgaskasaš teáhterfestiválain.

(...)

Lean hui čeavlái dainna maid mii leat nákcen áсахit dáppe Deanus. Jáhkán ahte stuora oassi gieldda ássiin ja eaige unnimusat mátkkošteaddjit nai besset illudit das mii dáhpáhuvvá Deanus beivviid ja vahkkuid ovddos guvlui.

Dáinna vuoduštemiin ovddida Norgga kulturráði Finnmárkku ossodat Deanu gieldda evttohussan šaddat jagi kulturskuvlasuohkanin 2012.

Norgga kulturskuvlaráði stivra, Finnmárkku ossodat Arne Leikvoll bokte, jodiheaddji.

3.6.1.2 Sámi mánáidteáhter

Sámi mánáidteáhter lea Deanu kulturskuvllas prošeakta mii oažžu fásta jahkásaš juolludeami Sámedikkis. Prošeaktačilgehusas daddjo ahte «Sámi mánáidteáhter galgá, profeshunealla teáhtera ja buori lávdedáidaga bokte, addit mánáide, nuoraide ja rávisolbmuide Sámis gullelašvuoda sámegillii ja sámi kultuvrii.» Sámi mánáidteáhtera mihttomeriin daddjo: «...sáhttit buvttadit mánáidteáhtera mas lea alla fágalaš ja dáiddalaš dássi, buot teáhtera fágasurggiin, mii ráhkaduvvo ođđa sámi dramatihka vuodul (.....) sámi teáhter gelbbolašvuodaguovddáš mánáide Sámis.»

Prošeakta lea dehálaš dainna lágiin go addá sámegielat mánáide earálágán giellaarena. Ollu mánáin lea sámeskuvla áidna arena sámegillii, go bohtet guovttegielagat ruovttuin gos dárogiella dávjá lea “vuoitogiella”. Sámi mánáidteáhter lea sidjiide ođđa ja dehálaš giellaarena. Oahpahuš lea aivve sámegillii. Mánát besset sámegiela hupmat lávddis. Geahččit spežžot giedaid ja mánáin buorrána iešdovdu ja rámisvuodadovdu sámegillii. Sii mátkkoštit turnéas Sámis, ja besset earet eará vásihit ollet Anárii. Doppe lea čappa teáhterlávdi Sajusis – Sámediggevistis. Dohko bohtet busšiguin sámegielat skuvlamánát geat áset suomabeale davvin Ohcejogas, lulde Vuohčus ja oarjin Gáregasnjárggas. Eará báikkit gos Sámi mánáidteáhter lea turneamátkkis leamaš, leat: Kárášjohka, Guovdageaidnu, Áltá, Oslo, Lingen (Duiska) ja Klaksvik (Fearasullot).

Govva 3.1 Deanu kulturskuvlla/Sámi mánáidteáhtera 2010 čájálmasas «Sunna Šiella» maid Inger Margrethe Olsen lea čállán. Gasku lea váldorollaneavttár Aina Helene Guttorm Einarsen, gii jagi 2015 oáččui Niehkostipeandda.

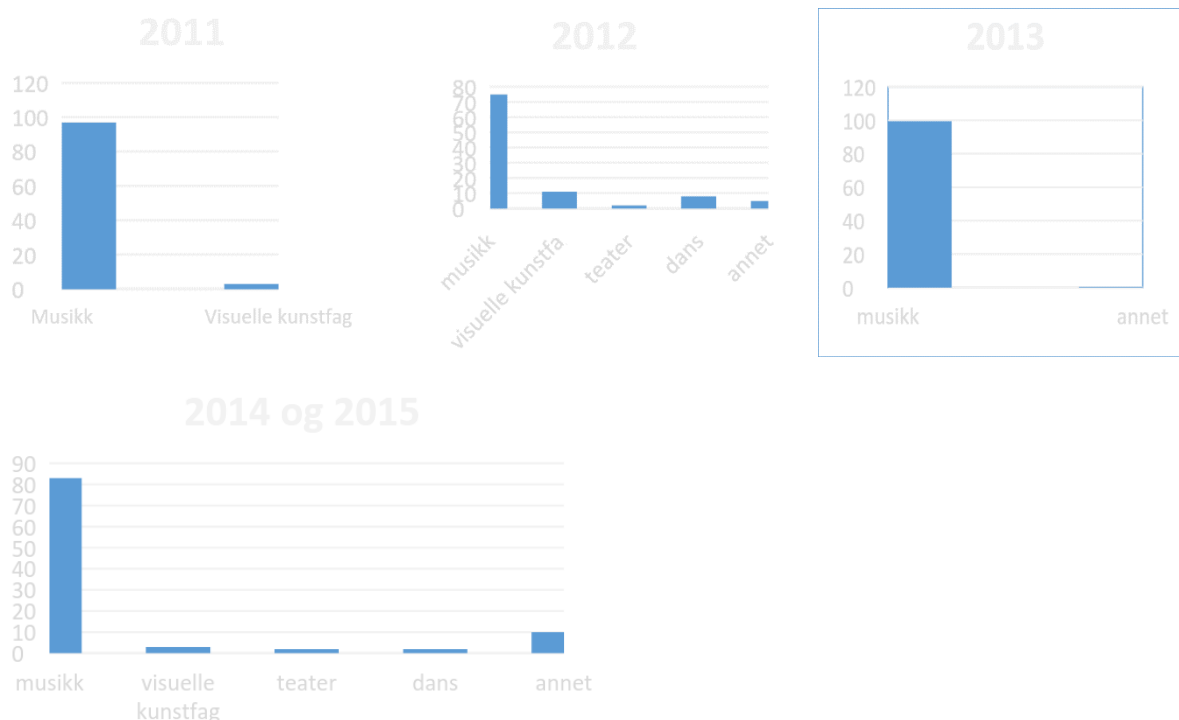
3.6.2 Gáivuona kulturskuvla

Gáivuona kulturskuvlla ásahuvvui 1979:s, álggus Gáivuona musihkkaskuvlan. Musihkkaskuvlii lassánedje dadistaga doaimmat, dáiddabádji álggii 1994:s ja govvenbádji 1997:s. Kulturskuvlla ulbmil lea gieldda ássiide addit fálaldagaid main lea juogalágán oaivil. Gáivuonas barget erenoamážit lámhčit arenaid olbmuid geat dárbbasit erenoamážit heivehuvvon oahpahusa. Kulturskuvla lea guovddáš kulturásahus ja resursaguovddáš gielddas, ja ovttahtta buolvaid, giliid ja iešguđetlágán kultuvrralaš vieruid. Kulturskuvla olaha maiddái gieldda mánáidgárddiid musihkkamánáidgárdin. Gáivuona nammadedje Jagi kulturskuvlagieldan 1998. Skuvllas lea musihkkasuorgi nannoseamos, ja lea vuolgahan ollu kulturbargiid ja dáiddáriid daid jagiid go lea leamaš doaimmas.

Tabella 3.1 čájeha ahte vuodđoskuvlaohppiid ohppiidlohku lea leamaš dásset mañemus viđajagi áigodagas. Dasa lassin lea Gáivuonas fálaldat mánáidgárdemánaide ja maiddái muhtin rávisolmmošohppiide.

Tabellat 3.3 ja 3.4 čájehit ahte hálddahasresursa ja oahpahusresursa leat leamaš dássetat mañemus viđajagis, seammás tabella 3.5 čájeha ahte diedihuvvon diibmologeavaheapmi rievddada hirmmadit. Dan čilgejit prošeavttain man namma lea dáiddavahkku, go kulturskuvllas lea intensiiva oahpahus visot Gáivuona vuodđoskuvllain.

Figvra 3.6 Gáivuona kulturskuvlla fágajuohku proseanttaid mielde (jahkediibmolohku)

Figvra 3.6 čalmmustahtta ahte Gáivuona kulturskuvla eanemusat bargá musihkain.

3.6.2.1 Dáiddavahkku

Gáivuona kulturskuvlla «dáiddavahkku» prošeavttas lea leamaš ulbmilin: “hukset eanet kulturipmárdusa mánggabelat kulturovdanbuktimiid bokte”, mas doaimmi ovttasbargu ohppiid

ja ámmátlaš dáiddáriid gaskkas lea guovddážiis. Skuvla galgá olahit visot vuoddoskuvlaohppiid ,ja fáttmástit maiddáí mánáidgárdemánáid. Ovttasbargu Riddu Riđuin lea leamaš mávssolaš. Vásáhusat proševttas leat leamaš hui buorit. Okta proševtta váldojurdagiin: «váldit Rittus, dahkat dan iežamet ládje – ja de máhcahit Riddui.»

Ovdamearkkat:

Jagi 2010 atne doaimmas “Boazodánsa”-bihtá, hui gelddolaš čájálmasa mas lea filbma, dánsun ja musihkka. Okta dánsejeddjiin, Simone Grøtte Pedersen, ja musihka komponista Herman Rundberg, doalaiga bargobáji ohppiide geat álge kulturskuvlii. Sii barge dánsumiin ja filbmamusihkain, mañnil go oahppit ledje geahččan oasáža “Boazodánsa”-proševttas, ulbmiliin addit ohppiide bargomovtta.

Kulturskuvlla dáiddaoahpaheaddji, Eva Jørgensen, lágidii dáiddabájis njuhttenbargobáji man fáddán lei lihkaeapmi, oaiváduvvon bohccuid fámoláš lihkaštagain, maid oahppit oidne “Boazodánsa”-oasážiis. Oassi dán govain ledje čájáhussan Riddu Riđus jagi 2011. Ieš čájálmas vuosihuvvui sihke skuvla- ja veaigečájálmassan. Oallugiid mielas lei čájálmasa oavdu oaidnit, maiddáí dan erenoamáš lávddi ja čuvgema dihte.

Jagi 2011 atne “Indigenous Street”-konseptta, maid Nina Erdahl jođihii Rittus. Suoidnemánu 22.b. dihte eai čájehan buvttadeami Rittus. Nina Erdahla bivde Dáiddavahkkui golggotmánus 2011. Dáiddavahkkus oačču bihtá “Retro Street” nama. Lassin Nina Erdahla goarrun ja designa bargobádjái, de ledje maiddáí bargobájit dánsumis, grafittis, pop-artas, musihkas ja collages. Olles gieldda nuoraidskuvlaohppit besse válljet dáid doaimmaid gaskkas, ja sis lei dasto čájálmas muhtin eahketdoaluin. Dasa lassin lei mánáidskuvlaohppiin ovttasbargu gieldda golmmain duodjeservviin. Maiddáí dás barge “Retro”-fáttáin ja bohtosiid gal čájehedje. Mánáidgárdemánát besse maiddáí vázzit dan stuora Catwalkas, maid lágidedje vahkku loahpaheamis. Sis ledje adnon biktasat ja ledje hui čavlát go besse oassálastit stuorit ohppiiguin fárrolaga! Joavku main leat erenoamáš dárbbut, “Gledesprederne/Illudahttit” ráhkadedje retro-biktasiid bargobáikkisteaset ja ledje sii nai fárus Catwalkas. Hávski!

Danin go Gáivuona kulturskuvlii lea váttis háhkat dánsunoahpaheddjiid, de bálkáhedje ovdeš oahppi, gii lea oahpu gazzan Bordaris Oslos, mátkkoštit visot skuvllain Dáiddavahkku. Son olahii ohppiid 1. gitta 7. luohká rádjái nuoraidmáallet dánsunlágidemiin ja bovtii stuora beroštumi sihke ohppiin, oahpaheddjiin ja váhnemiin.

«Saddji» čájehuvvui Rittus 2012 geasi. Dáiddárat Asbjørn Forsøget ja Ann Christin Nordberg lágideigga čájálmasa/bargobáji Gáivuona skuvllaid 70 gaskadási ohppiide. Skuvllat ledje ovdagihtii bargan veaháš Áillohačča, Nils A. Valkeapææ, čállosiin, mii lei čájálmasa vuodđun. Divtta ja heivehuvvon musihka ovttastahttin doaimmai bures. Mánáidgárdiide čájehedje maiddáí heivehuvvon «Saddji»-bihtá muhtin vahkkuid mañnel.

Jagi 2015 čalmmustahtte dáiddavahkkus «kvenaid giela ja kultuvrra» - dát lei ovttasbargu earret eará Kvensk kultursenteriin.

Gáivuona kulturskuvla bargá álohii dan ala ahte “Dáiddavahkkuin” oidnojit mediain.

Govva 3.2 Ovddeš Kulturskuvlarektor Gáivuona kulturskuvllas, Liv Mæsel Rundberg. Lei rektorin 1990 rájes 2012 rádjái, dalle manai ealáhahkii. Dás lea govvejuvvon go vuostáiválddii Gonagasa silba ánsomedállja jagi 2011.

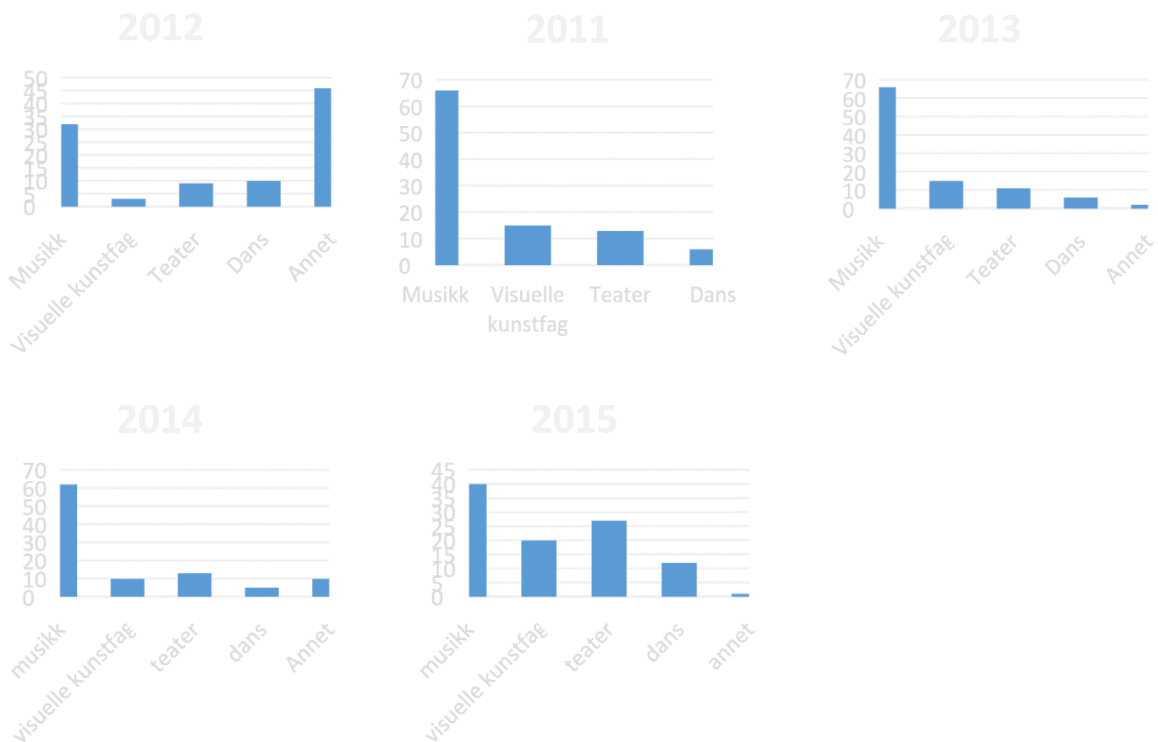

3.6.3 Máttá-Várjjaga kulturskuvla

Máttá-Várjjaga Kulturskuvlla álggahedje 1984:s. Máttá-Várjjaga kulturskuvla leage maddái okta Finnmárkku oiddohiin. Gávpotgielda, gos leat guhkes gaskat guovlluskuvllaide, muhto fáallet ankke kulturskuvlaoahpahusa buot vuodđoskuvllain, johti oahpaheddjiid bokte. Máttá-Várjjaga kulturskuvla lea áidna, dán guorahallamis, gos dieđihit ahte sis leat guhkes vuordinlisttut.

Tabellat 3.1, 3.4 ja 3.5 čájehit ahte Máttá-Várjjaga kulturskuvla vásihii seastindoaimbajuid jagi 2015.

Figuvra 3.7 Mátta-Várjjaga kulturskuvlla fágajuohku proseanttaid mielde

3.6.3.1 Mátta-Várjjaga juoiganprošeakta

Prošeavtta álggahedje dáhtuin nannet sámi mánáid ja nuoraid bajáššaddanberrasa suohkanis. Bajimuš mihttun bidje «nannet sámi mánáid ja nuoraid identitehta». Prošeaktaáigodat lei 2011-2016 ja loahpahuvvui miessemánus 2016:s stuora ávvučájálmásain mas ledje 160 máná lávddis. Čájálmásas dajai sátnedođiheadji, Rune Rafaelsen, ahte dákkár prošeavtta eai livčče máhttán oba jurddašitge Mátta-Várjjagis duššo logi jagi dás ovdal.

Prošeavtta doaimmaha kulturskuvla, lagas ovttasbargguin mánáidgárddiiguin, skuvllaiguin ja báikkálaš kulturbirrasiiin. Oahppit vuoddoskuvllas, geain lea sámegeoloahpahas, ja sámi ossodat Sandnesa mánáidgárddis leat ožžon ovttá oasi prošeavttas. Eará oassi lea fáttmástan visot mánáidgárde- ja vuoddoskuvlamánáid Mátta-Várjjagis. Dainna lágiin leat juohkán obbalaš dieđuid sámi gielas ja kultuvrras buohkaide. Buohkat ožžot dieđuid min oktasaš kulturárbbis Finnmárkkus. Dán namuhit prošeavtta lihkestuvvaneaktun; ahte buohkaid fáttmástit, seammás go sámi arena nannejuvvo.

Sámi váhnenfierpmádat Mátta-Várjjagis lea leamaš dehálaš ovttasbargoguoibmin. Dáruiduhttima geažil lea máhttosirdin buolvvaid gaskkas boatkanan. Dát prošeakta lea leamaš okta bálggis máhčanproseassas.

Prošeavtta namahit iešlágánin daningo dat lea modealla mii fáttmásta eanemusat dárogielat sápmelaččaid ja mii lea ovdánahttán vuogi mii áimmahuššá giela, kultuvrra ja arenahuksema sámi mánáid ja nuoraid gaskkas, ja heiveha skuvllaid ja mánáidgárddiid ja kulturskuvlla fáldaldagaid oktii, báikkálaš eavttuid vuodul.

Mánát besse oahppat juoigama birra, geahččaladdat juoiganjienaset, ohppe máŋga luođi ja oahpásmuvve muitalanárbevieruin mii lea juoigamii čadnon. Sámegeoloahpahas lei dieđusge

lunddolaččat guovddážiis. Mánáidgárddiid ja skuvllaid bargiide oahpahedje ovdagihtii sámi sániid, doahpágiid ja luđiid. Kursaoasseváldit geat ieža ledje sápmelaččat, dadje ahte prošeakta lea veahkehan sin dohkkehit ja duostat ohcalit sámi bealiset, daningo sámegeiella ja kultuvra beaggá buorin bargosajiin.

Prošeaktajodiheaddjin lea leamaš kulturskuvlla Annemarie Kjeldsø. Fágalaš jodiheaddjin lea leamaš oahpaheaddji, juoigi ja artista Berit Alette Mienna ja Halvdan Nedrejord lea searvan musihkkaohpaheaddjin, gii erenoamážit oahpahii ritmmaid, sihke njálmmálaš ritmmaid ja rumbbuid. Vuosttaš jagi čadahedje prošeavtta okte mánus olles skuvlajagi. Prošeavtta doaibmadássi lea joatkkán 3-5 gearddi jagis, sullii vahkku ain hávális juohke gearddi. Ovtta prošeaktavahkkus lea prošeakta olahan sullii badjelaš 250 máná.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa (KKS) lea dorjon prošeavtta ja juoiganprošeakta lea buvttadan geavatlaš oahpahusdahkosa juoigamis, mii lea sin ruovttusiiddus. Dát oahpahusdagus lei ovtta gaska dat dagus maid eanemus ledje viežžan KKS:a ruovttusiiddus. Prošeavtta jotket bastevaš fáladahkan, dainna go leat ásahan fásta virggi kulturskuvlii sámi kulturfágas. Ovttasbargomodealla skuvllaid, mánáidgárddiid, báikkálaš kultureallima ja kulturskuvlla gaskkas galget ain ovdánahttit.

Govva 3.3 Juoiganprošeavtta mánát juiget Girkonjárgga skuvllas sámi álbmotbeaivvi jagi 2013

3.7 Loahpaheapmi

Kulturskuvllat lea sihkkarastojuvvon heaittihan-balddonasas oahpahušlága § 13-6 bokte. Suohkanekonomiija ja báikkálašpolitihkkáriid juolludeamet mearridit kulturskuvllaid sturrodaga. Eanas kulturskuvllaide dán guorahallamis lea juolluduvvon ila unnán hálddahušresursa. Jus kulturskuvla galgá šaddat báikkálaš resursaguovddážiin, de ferte dain leat jodiheapmi/ kulturskuvlarektor mas lea vejolašvuohta čadahit ovddidanbarggu. Čielga ávžžuhus lea ahte buot min kulturskuvllain norggabeale Sámis galggašii leat 75% kulturskuvlarektor. Báikkálašpolitihkkárat fertejit oaidnit man dehálaš nanu kulturskuvla lea ássanhállui, loaktimii ja dearvvašvuhtii, ja lea nu easttadeaddji gárrenmirko geavaheapmái ja iešsoardimii. Okta vuohki oazžut báikkálašpolitihkkáriid didolažžan kulturskuvlla rollas báikkálašservodagas lea meannudit odđa rámmaplána politihkalaččat.

Smávva suohkaniin lea dájvja kulturskuvllain váttisvuohta virgádit fágaoahpaheddjiid danne go dárbbahit áinnas oasseáigevirggiid ja ii oktage fárre Olggut-Ávskár suohkanii bargat 10 % baleahhtapedagogan. Ávžžuhus lea ásahit suohkangaskasaš kulturskuvlaoahpaheaddjevirggiid vai lea álkit háhkat gelbbolaš oahpahanbargiid buorrin mánáideamet dáiddalaš ovdáneapmái.

Sáhttago atnit čuorvvascealkaga «Kulturskuvla buohkaide» go máksá dasa searvat? Galggašiigo fálaldat leat nuvttá? Eahpideaddjit čuoččuhit skuvlii divvet de oahppit geain ii leat mokta dasa. Geahččalanortnegat nuvttá kulturskuvllain muhtin suohkaniin Norggas čájehit eará. Ávžžuhuvvo heaittihit geavaheaddjemávssu kulturskuvllain, vai dat skuvlašládja rahpasa buohkaide.

Kulturskuvllat oahpahit vuodđooahpahusa, muhto barget maiddáí taleantaovdánahttimiin. Ferte leat vejolaš taleantaid nai áimmahuššat ja veahkehit sin ovdánit. Earret eará galggaše buot Norgga suohkaniid doaibmabidjoplánaide, mat gusket mánáide ja nuoraide, lasihit ahte unnimusat ovttá galget nomineret Niehkostipendii juohke jagi.

Suohkaniin hálddašanguovllus lea erenoamáš ovddasvástádus doalahit sámi kultuvrra diibmoplánas. Ávžžuhuvvo ahte Sámediggi várre hálddašanguovllu kulturskuvllaide ruđa, ja mas oassi lea movttiidahttinruhta.

Referánssat

Grunnskolen informasjonssystem Vuoddoskuvllaid diehtujuohkinvuogádat

<https://gsi.udir.no/tallene/>

«Kulturskoleløftet – Kulturskole for alle», Kulturskoleutvalget 2010

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rapporter/kulturskoleloeftet_ok.pdf

St.meld. nr. 40 (1992-93) ...vi smaa en Alen lange; Om 6-åringer i skolen – konsekvenser for skoleløpet og retningslinjer for dets innhold

Rammeplan for kulturskolen Kulturskuvlla rámmaplána

http://www.kulturskoleradet.no/upload/bruker/dokumenter/Om_oss/Landsmotet/2014/08_Rammeplan_for_kulturskolen.pdf

«Rapport for 2010 og 2011. Gáivuona Kulturskuvla/ Kåfjord Kulturskole». Liv Mæsel Rundberg

Prošeaktačilgehus Sámi Mánáidteáhter

E-poasta kulturskuvlarektoris Halvard Lyshaugas, Gáivuonas Kåfjord

E-poasta prošeaktajodiheaddjis Annemarie Kjeldsøes, Máttá-Várjjagis

E-poastat Kárášjoga, Guovdageainnu, Loabága, Unjárgga, Porsáŋggu ja Snoasa kulturskuvllain

«Kulturskole for alle?» Pilotundersøkelse om kulturskoletilbudet – Telemarksforskning

http://www.kulturskoleradet.no/upload/bruker/dokumenter/Dokumentarkiv/10_Forskning/2009_Kulturskole_for_alle_-_rapport_Telemarksforskning.pdf

www.kafjord.kommune.no

www.sor-varanger.kommune.no

https://no.wikipedia.org/wiki/Liv_Rundberg

www.kulturskoleradet.no

www.drommestipendet.no

www.royrvik.kommune.no

www.tysfjord.kommune.no